

Õpitulemused

ÜHISKONNAÕPETUS

9. klass

MEEDIA JA TEAVE

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid avalik arvamus, ajakirjandusvabadus;
- mõistab ajakirjanduses käsitletavaid probleeme; kasutab lihtsamaid uurimismeetodeid probleemide kirjeldamiseks;
- iseloomustab näidete varal avaliku ja eraelu piiride seadmist ning ületamist;
- orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada;
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *avalik elu, eraelu, ajakirjanduseetika*;
- teab reklaami funktsioone ja liike;
- mõistab, et reklaami taga on müügiedu taotlus;
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet *reklaam*;
- orienteerub infokeskkonnas, suudab infot kriitiliselt hinnata ja kasutada;
- teab ja oskab kasutada kontekstis *mõisteid autoriõigus, autorivastutus ja plagiaat (intellektuaalomandi kaitse)*;
- väärtustab teiste autorite ja enda tehtud tööd; viitab teiste autorite loomingle; tsiteerib nõuetekohaselt; tunneb autorina vastutust oma teose eest, teadvustab autoriõiguste kaitsega seonduvaid probleeme internetis.

ÜHISKONNA SOTSIAALNE STRUKTUUR

- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid *sotsiaalsed erinevused, identiteet*
- märkab erinevusi sotsiaalsete rühmade vahel ja mõistab nende põhjusi
- väärtustab soolist võrdõiguslikkust
- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid sotsiaalne kihistumine, sotsiaalne sidusus, sotsiaalne tõrjutus
- väärtustab sotsiaalset sidusust
- väärtustab sotsiaalset õiglust
- teab ja oskab kontekstis kasutada mõistet *mitmekultuurilisus*
- mõistab kultuuride erinevusi ja oskab suhelda teiste kultuuride esindajatega

ÜHISKONNA INSTITUTIONAALNE STRUKTUUR – ERINEVAD SEKTORID

- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid *avalik sektor, riigiasutus, avalik-õiguslik asutus*
- selgitab ühiskonna sektorite (avaliku sektori) spetsiifikat ja rolli ühiskonnas
- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid *erasektor, eraettevõte*
- selgitab ühiskonna sektorite (erasektori) spetsiifikat ja rolli ühiskonnas
- teab ja oskab kontekstis kasutada mõisteid *mittetulundussektor, sihtasutus*
- teab sotsiaalse ettevõtluse ja vabatahtliku töö võimalusi

ÕIGUSED ÜHISKONNAS

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet *inimõigused*
- tunneb inimõigusi märkab nende rikkumist (sh vägivald, kuritarvitamine, inimkaubandus jm)
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *põhiõigused, sotsiaalmajanduslikud õigused, poliitilised õigused, kultuurilised õigused*
- tunneb lastekaitse põhimõtteid, kirjeldab õiguste ja kohustuste, vabaduse ja vastutuse seost
- tunneb riske, oskab vältida ohtusid ja teab, kust otsida abi

DEMOKRAATIA

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *demokraatia, autokraatia, totalitarism, võimude lahusus ja tasakaal*
- oskab vahet teha demokraatial ja autokraatial, tunneb ja selgitab demokraatliku, autoritaarse ja totalitaarse ühiskonna põhijooni ja annab neile hinnangu
- selgitab demokraatia põhimõtteid ning nende rakendamist riigivalitsemises
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *õigusriik, kodanikuõigused, kodanikuvabadused, kodanikuühiskond, kodanikualgatus*
- selgitab õigusriigi toimimise põhimõtteid
- väärtustab demokraatlikke vabadusi ja tunneb demokraatlikus ühiskonnas kehtivaid reegleid (nt pluralismi, kaasamist, vähemusega arvestamist, igäühe võrdsust seaduse ees); käitub demokraatia põhimõtete järgi.

EESTI RIIGIKORD

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *põhiseadus, põhiseaduslik institutsioon, põhiseaduslikud õigused, seadusandlik võim, opositsioon, koalitsioon, täidesaatev võim, president, õiguskantsler, riigikontroll, kohalik omavalitsus (KOV), kohus*
- tunneb ja oskab kasutada eesti vabariigi põhiseadust ning iseloomustab eesti riigi poliitilist ja halduskorraldust (kaart)
- suhtleb riigi- ja omavalitsusasutustega, sh riigi- ja omavalitsusasutuste portaale kasutades
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet *õigusakt*
- mõistab seaduste järgimise vajadust ja seaduste eiramise tagajärgi ning teab, kuhu oma õiguste kaitseks pöörduda. oskab leida vajalikku õigusakti, kasutada elektroonilist riigi teatajat (eRT)
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *kodakondsus, kodanik, alaline elanik*
- tunneb kodanikuõigusi ja -kohustusi; väärtustab eesti vabariigi ja euroopa liidu kodakondsust
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet *erakond*
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet *valimised*
- selgitab valimiste üldiseid põhimõtteid, kujundab oma põhjendatud seisukoha valijana
- teab peamisi rahvusvahelisi organisatsioone, mille liige eesti on; nimetab eesti parlamendi-erakondi; teab euroopa liidu liikmesusest tulenevaid õigusi, võimalusi ja kohustusi.

KODANIKUÜHISKOND

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *kodanikuühiskond, vabaihendus*
- mõistab kodanikuühiskonna ja vabaihenduste toimimise põhimõtteid ja eesmäärke; iseloomustab kodanikuühiskonna rolli demokraatia tagamisel
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *kodanikuosalus, kodanikualgatus*
- oskab kasutada tegutsemisvõimalusi kodanikuühiskonnas; analüüsib probleeme ning pakub lahendusi
- algatab ja toetab koostööd ühiste eesmärkide püstitamisel ja elluviimisel.

MAJANDUS

- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *turumajandus, turg ja turusuhted, nõudmine, pakkumine, konkurents, tootlikkus, kasum*
- iseloomustab tänapäeva turumajanduse põhimõtteid, ettevõtluse ja riigi rolli majanduses;
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *riigieelarve, riiklikud ja kohalikud maksud, ühishüve, sotsiaalne turvalisus, vaesus, sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetus*
- selgitab maksustamise eesmäärke, teab eestis kehtivaid makse, üksikisiku õigusi ja kohustusi seoses maksudega
- tunneb eelarve koostamise põhimõtteid
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõistet *tööturg*
- tunneb erineva haridusega inimeste võimalusi tööturul; teab, mida tähendab olla omanik, ettevõtja, tööandja, töövõtja, töötu
- analüüsib ja hindab oma huve, võimeid ja võimalusi edasiõppimise ja karjääri planeerimisel
- teab ja oskab kasutada kontekstis mõisteid *bruto- ja netopalk, laen, investering, tarbijakaitse*
- oskab arvutada netopalka
- tunneb oma õigusi ja vastutust tarbijana ning tarbib säästlikult.